УДК 330.5::364-7
JEL L31, I31

Наумова М.О., аспірант
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ ЧИННИКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ

Узагальнено основні наукові підходи до визначення категорії «якість життя» і системи чинників, що впливають на якість життя населення. Обґрунтовано роль соціального підприємництва та його компонент в системі чинників підвищення якості життя.

Ключові слова: *якість життя, соціальне підприємництво, чинники впливу.*

Постановка проблеми. Вивчення якості життя населення та пошук шляхів її підвищення завжди є одним із пріоритетних завдань соціально-економічного аналізу, а в час глибокої соціально-економічної кризи – суттєво актуалізується. Новим важливим чинником підвищення якості життя постає соціальне підприємництво.

Соціальне підприємництво як напрям дослідження має недовгу історію вивчення, але останнє десятиліття розвивається, оскільки в даний час технологічний і економічний прогрес вимагає швидкої реакції на нові виклики.

Соціальне підприємництво – це процес, який відіграє в суспільстві роль каталізатора соціальних змін і вирішує важливі соціальні проблеми в такий спосіб, щоб у ньому не домінували фінансово-корпоративні вигоди для засновників та менеджерів. Це означає, що соціальне підприємництво пропонує перспективи, що забезпечують фінансову стійкість організації, з одного боку, і можливість ефективно вирішувати найбільш актуальні світові проблеми, з іншого боку.

Ідея підвищення якості життя населення на основі розвитку соціального підприємництва вимагає наукового обґрунтування, що підкреслює актуальність досліджень у даному напрямі.

Аналіз останніх публікацій. Вагомий внесок у розробку методологічних підходів до визначення та оцінки якості життя населення, а також систематизації соціальних факторів впливу на якість життя внесли праці українських учених Е. М. Лібанової[1], О. М. Гладуна [1], Л. С. Лісогор [1], О. А.Грішнової [4], А. М. Колота [2], А. В. Черкасова [3], О. І. Карого [5], В. В. Онікієнка [6] та ін.

Значний внесок у наукову розробку питань, пов'язаних з впливом соціального підприємництва на якість життя внесли іноземні вчені Д. Копонен [7], Є. Рибакова [8] та Дж. Саєва [8].

Невирішені частини проблеми. Теоретичний аналіз наукових праць показав, що незважаючи на вивченість проблеми якості життя населення як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками, поки що недостатньо досліджені фактори підвищення якості життя, зокрема, питання впливу соціального підприємництва на підвищення якості життя, що визначає актуальність даної роботи.

Завданням статті є дослідити основні фактори, що впливають на якість життя, серед яких виокремити соціальне підприємництво як новий напрям у підвищенні якості життя, та оцінити сучасний стан якості життя населення в Україні.

Результати дослідження. В умовах кризового стану економіки питання підвищення якості життя населення набувають стратегічної значущості і актуальності, стають стратегічним завданням державного управління.

В останні роки інтерес вітчизняних дослідників і практиків до категорії «якість життя» значно зріс у зв'язку з розробкою середньострокових програм щодо її підвищення в ув'язці з необхідністю підвищення конкурентоспроможності економіки України.

У вітчизняній та зарубіжній літературі існує безліч різних трактувань категорії якості життя, але єдиного загальноприйнятого визначення немає.

А. М. Колот, у найзагальнішому трактуванні, визначає якість життя як рівень задоволення потреб людини, який визначається відносно відповідних нормативів, соціальних стандартів, традицій, звичаїв або відповідно до сформованих особистих вимог [2, с. 74].

Суб'єктивний підхід до якості життя зводиться до розуміння індивідом ступеня задоволеності своїм життям, до його відчуттів, уявлень, усвідомлення власного щастя.

Сучасний рівень розвитку матеріального виробництва в багатьох країнах дозволяє розробляти, приймати та дотримувати соціальні стандарти рівня і якості життя, задовольняючи соціальні потреби людей.

Відповідно О.І. Карому, якість життя – комплексне поняття, що відображає в співставній у просторі та часі формі ступінь задоволення матеріальних, культурних, духовних і інших потреб людини, оцінюваний як за рівнем задоволеності людиною своїм життям за її власною суб’єктивною самооцінкою, так і виміряною фахівцями за набором певних показників [5, с. 98].

У зв'язку з цим, якість життя можна визначити як складний соціально-економічний феномен, який вимірюється задоволеністю людини своїм життям або окремими його аспектами залежно від об'єктивних соціально-економічних причин, соціально-психологічного клімату, особистісних характеристик індивіда, його установок і ціннісних орієнтацій.

Аналітична доповідь «Вимірювання якості життя в Україні» [1] підготовлена науковцями Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України за сприяння Програми Розвитку ООН в Україні в рамках проекту «Прискорення прогресу на шляху досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття в Україні», представляє моніторинг якості життя як важливий аналітичний інструмент ефективності державної соціальної політики (державного регулювання якості життя).

Методологія оцінки якості життя населення дозволяє встановлювати орієнтири соціально-економічної політики держави на перспективу; здійснювати аналіз поточного рівня соціально-економічного розвитку країни; оцінювати рівень бідності; проводити міжрегіональні зіставлення якості життя населення.

Існуючі концептуальні підходи до оцінювання якості життя з урахуванням ціннісних настанов розділяють на два основних напрями, що знаходяться в діалектичній єдності:

1. об’єктивний підхід дає змогу визначати якість соціального і фізичного (штучного і природного) навколишнього середовища, в якому люди намагаються реалізувати свої потреби;

2. суб’єктивний підхід зосередився на розгляді ціннісних установок. Елементами

структури якості життя є самопочуття, задоволеність життям, щастя (чи комбінація цих елементів) [1, с. 9].

Виокремлення та інтеграція об'єктивної і суб'єктивної складових якості життя дозволяють співвіднести рівень життя і задоволеність життям.

Якість життя представляє широкий комплекс умов життєдіяльності людини і включає в себе рівень життя, а також такі складові, які відносяться до екологічного середовища існування, соціального благополуччя, політичного клімату, психологічного комфорту. Для вимірювання якості життя недостатньо статистичних показників, необхідні суб'єктивні оцінки відповідності цих параметрів потребам людей, яка відображається у ряді моніторингів і соціально-економічних дослідженнях.

С. А. Айвазяном була вперше складена і представлена система саме суб'єктивних показників якості життя населення, зведена в 4 компонента: 1) рівень життя (добробут); 2) якість соціального середовища; 3) якість природного середовища; 4) соціальне самопочуття населення [9].

На думку Д. Копонен, перспективи зростання благополуччя, якості життя, розвитку національних бізнес-систем в контексті ролі соціального підприємництва в суспільстві, можуть бути прийняті в якості основного фактору економічного розвитку країни. Це цінний механізм росту для досягнення конкурентної переваги в цілому з точки зору всієї соціально-економічної бізнес-системи [7].

Вчені С. Саєва та Є. Рибакова в своєму дослідженні [8] розглядають соціальне підприємництво як один із факторів впливу на підвищення суб'єктивного благополуччя окремих осіб і суспільства в національному масштабі. Дослідники визначають соціальних підприємців як таких, які створюють соціальну цінність шляхом розробки інноваційних рішень соціальних проблем. Взаємозв'язок між соціальною підприємницькою діяльністю та суб'єктивним благополуччям існує через те, що суб'єктивне благополуччя багато в чому залежить від соціальних обставин, на які, в свою чергу, позитивно впливає діяльність соціальних підприємців. Загальна гіпотеза підтверджена в цьому дослідженні, така: більш високий рівень соціального підприємництва за певних умов в країні забезпечує більш високий рівень суб'єктивного благополуччя.

Чим більше поліпшень люди відчувають в цих сферах, тим більше вони задоволені своїм життям. Слід зауважити, що емпіричні результати досліджень взаємозв'язку між соціальним підприємництвом та суб'єктивним благополуччям на національному рівні частково відповідають припущенням, зробленим на теоретичній основі. Найсильніша кореляція виявлена тільки між соціальним підприємництвом та двома показниками суб'єктивного благополуччя: середній рівень щастя і задоволеність життям. Результати інших кореляцій не показують сильний прямий зв'язок між соціальним підприємництвом та суб'єктивним благополуччям [8].

Для того, щоб оцінити, наскільки ефективне соціальне підприємництво, потрібно дослідити компоненти впливу соціального підприємництва в системі чинників якості життя.

Під факторами, що визначають динаміку якості життя, зазвичай розуміють причини та рушійні сили, під впливом яких змінюється якість життя. Вони можуть впливати як позитивно, так і негативно.

Соціальне підприємництво виступає зовнішнім чинником щодо більш широкої системи

підвищення якості життя.

На формування рівня та якості життя населення впливає безліч факторів, серед яких О. Мельниченко виділяє особистісні, родинні та зовнішні чинники. Серед зовнішніх виокремлюються: політика держави, соціально-економічна та політична ситуація в країні, стан і тенденції розвитку національної економіки, кон'юнктура ринку тощо. [10, с. 52].

Відкритим питанням залишається відбір та уточнення чинників, що впливають на якість життя населення та відображають соціально-економічний стан країни.

На думку О. А. Грішнової, формування та реалізація соціальної відповідальності всіх суб'єктів держави виступає необхідним чинником підвищення якості життя населення [11].

Аналогічної думки дотримується авторський колектив монографії [16, с. 313], який вважає, що входження України до Європейського простору в умовах глобалізації неможливе без формування дієвих інститутів соціальної відповідальності, що забезпечуватимуть соціальний прогрес в суспільстві, створення умов для поліпшення добробуту населення та зростання рівня життя.

О. А. Грішнова та І. Ю. Кочума прийшли до висновку, що соціальний капітал сприяє в довгостроковій перспективі підвищенню якості життя, адже завдяки соціальному капіталу забезпечується соціальна справедливість, тобто рівні можливості для реалізації прав і свобод громадян, задоволення соціально-економічних потреб, консолідація суспільства – зміцнення, згуртування членів суспільства [13, с. 47].

На нашу думку, найбільш повна структура чинників впливу на якість життя наведена А. В. Черкасовим у його дослідницькій роботі [3, с. 21], в якій узагальнено дані про врахування окремих чинників впливу на якість життя населення. На наш погляд, в системі чинників впливу на якість життя потребує врахування виокремлення чинників соціального підприємництва, соціальної відповідальності усіх суб'єктів і соціального капіталу. Доповнену систему чинників впливу на якість життя наведено на рис. 1.

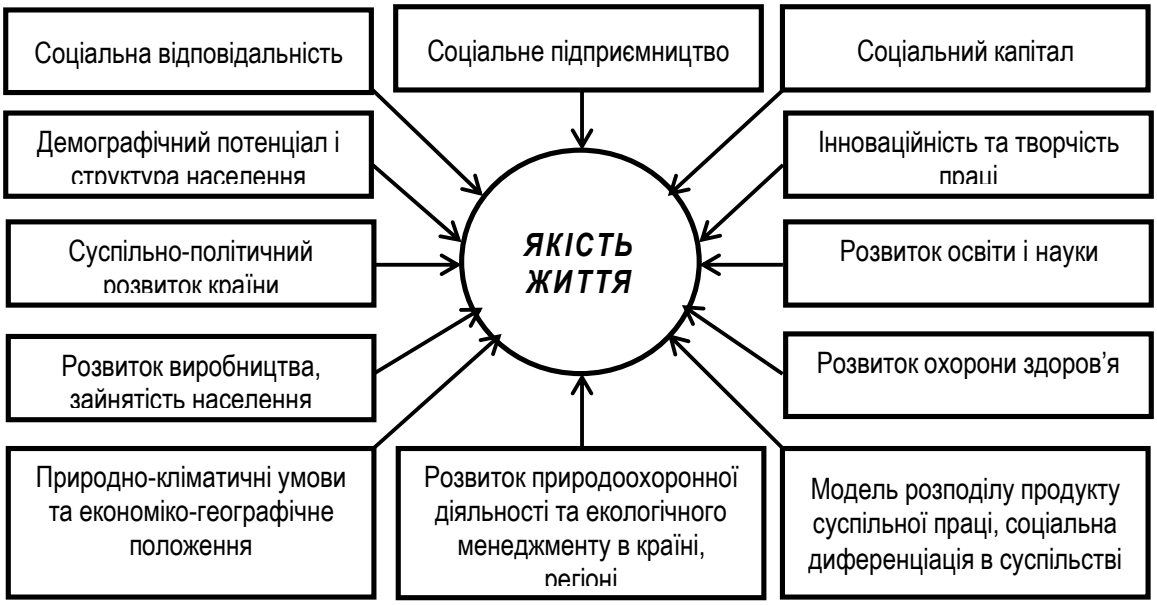

Рис. 1. Система чинників впливу на якість життя

Джерело: складено автором на основі [3; 10; 11; 12; 13].

Зосередимо увагу на розгляді компонентів впливу соціального підприємництва на

підвищення якості життя.

Соціальні підприємці сприяють соціальним змінам через розширення можливостей економічної діяльності та її розвитку, охорону здоров'я, освіту, збереження довкілля. Ці сфери діяльності безпосередньо пов'язані з чинниками суб'єктивного благополуччя.

Міжнародний некомерційний фонд Ашока [14] – глобальна асоціація, діяльність якої спрямована на пошук, підтримку і фінансування осіб і організацій, що діють у сфері соціального підприємництва. Фонд підтримує ідеї та розвиває ініціативи, спрямовані на забезпечення основних потреб населення для поліпшення якості їх життя, від мікрофінансування до управління водними ресурсами та здоров'я дітей. Фонд Ашока виділяє такі шість домінуючих сфер діяльності соціальних підприємств: громадянська активність, економічний розвиток, охорона здоров'я, права людини, навколишнє середовище, навчання/освіта. На нашу думку, серед цих сфер потрібно виокремити також зайнятість.

Швейцарський міжнародний некомерційний фонд соціального підприємництва Шваба, створений для підтримки та фінансування осіб і організацій, що діють у сфері соціального підприємництва, виділив такі сфери діяльності соціальних підприємств, в яких ставиться завдання усунення сучасних загроз: сільське господарство, збереження біорізноманіття, діти та молодь, громадянське участь, зв'язок/ЗМІ, підвищення обізнаності споживачів, попередження злочинності (боротьба зі злочинністю), культура/ремесло, соціальний захист людей з особливими потребами, освіта, енергетика, розвиток малого та середнього підприємництва, охорона навколишнього середовища, фінансова інтеграція, охорона здоров'я, вирішення проблеми житла для боротьби з безпритульністю та підвищення якості доступного житла для сімей з низькими доходами, права людини, поліпшення умов і охорони праці, а також вирішення проблеми безробіття, мікрофінансування, міграція, розвиток сільських районів, боротьба зі СНІДом і туберкульозом, технології, торгівля, управління відходами, управління водними ресурсами, працевлаштування жінок [15]. На нашу думку, цей перелік достатньо повний, але потребує систематизації.

Вчені Майр Дж., Баттілана Дж. і Карденас Дж. провели контент-аналіз документів соціальних підприємців, які були підтримані міжнародним Фондом Ашока і Фондом Шваба в різних країнах світу, для розробки власної класифікації «проблем, які вирішують соціальні підприємства». В результаті виділено: економічні, розвиток громадянського суспільства, захист прав, навколишнє середовище, освіта, здоров'я, продовольство і вода, житлові умови, технологія, культура, сім'я [16].

Дослідний проект SELUSI (фінансується Програмою Європейської Комісії) вивчає поведінку ринку і організаційні проектні рішення близько 600 соціальних підприємств в Європі. База даних, створена в рамках проекту, що надає інформацію про сфери діяльності, в яких працюють європейські соціальні підприємства представлена на рис. 2.

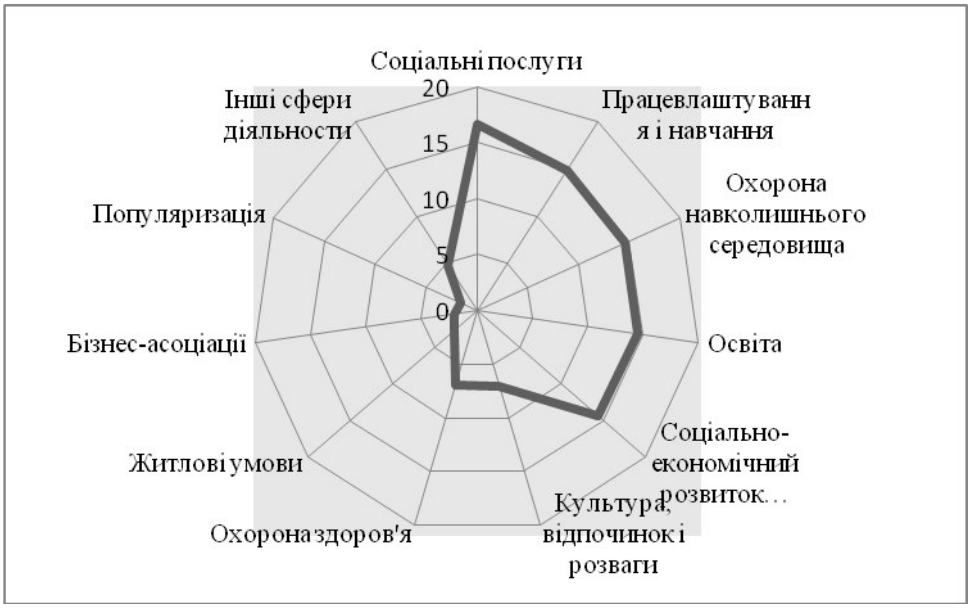

Рис. 2 Структура сфер діяльності соціальних підприємств Європи (2010 р.), %
ДЖЕРЕЛО: ПОБУДОВАНО АВТОРОМ ЗА ДАНИМИ [17, С. 37].

Громадська організація "Центр соціального лідерства" в розрізі Всеукраїнського конкурсу "Найкращі соціальні проекти України-2015" представляє каталог соціальних проектів 2015 року, серед яких є проекти соціальних підприємств, діяльність яких спрямована на реалізацію поставлених цілей: підтримку малого та середнього бізнесу; забезпечення допоміжними засобами інвалідів Вінницької області; продаж на ринку України світловідбиваючих аксесуарів за доступними цінами; підвищення інституційного потенціалу організацій, що надають підтримку малому і середньому підприємництву; боротьбу з безробіттям вимушених переселенців, сприяння даній категорії людей у започаткуванні власної справи; вирішення проблеми працевлаштування жінок-переселенок, створення умов для емоційної та психологічної реабілітації за допомогою арт-терапії; сприяння соціальному та економічному розвитку територій через популяризацію і підтримку соціального підприємництва [18].

Проведений аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду діяльності соціальних підприємств дозволив виділити базисні компоненти впливу соціального підприємництва на якість життя, що наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Вплив соціального підприємництва на якість життя

Сфера діяльності соціальних підприємств	Вплив на якість життя
Соціальне середовище	
Освітні послуги	Зростання рівня освіти; збільшення частки населення, яке задоволене своєю освітою; збільшення рівня зайнятості населення; зростання грошових доходів домогосподарств.
Медичні послуги	Зростання тривалості життя; зростання частки населення, якому вистачає необхідної медичної допомоги;

	поліпшення функціонування системи охорони здоров'я; зростання тривалості здорового життя.
Вирішують проблеми, пов'язані з нестачею продовольства і води	Зменшення бідності; підвищення рівня споживання продуктів харчування; поліпшення якості питної води.
Залучення до соціально-активної діяльності соціально незахищених груп населення, включаючи зайнятість і професійне навчання	Збільшення частки населення, яке задоволене своїм становищем у суспільстві та своїм життям; зменшення безробіття; поліпшення умов праці.
Сприяння професійній орієнтації та працевлаштуванню	Збільшення частки населення, яке задоволене роботою; збільшення рівня продуктивної зайнятості населення; підвищення економічної активності населення віком 20-65 років; збільшення частки професіоналів та фахівців серед зайнятого населення; поліпшення умов праці.
Послуги оздоровчо-спортивного характеру	Зростання тривалості здорового життя; збільшення часу, витраченого на спорт; зростання активної участі молоді у спорті.
Забезпечення сприятливих умов для життя і духовного розвитку людей	Збільшення рівня культури; збільшення доступності культурного життя та духовного розвитку.
Соціальне середовище	
Рекреаційні послуги	Покращення якості відпочинку; збільшення доступності якісного відпочинку; підвищення рівня задоволеності населення зеленими і рекреаційними зонами; збільшення частки населення, яке задоволене своїм життям.
Забезпечення житлом	Збільшення частки населення, яке задоволене кількісними та якісними характеристиками свого житла.
Соціальний туризм	Зростання задоволеності життям туристів і екскурсантів.
Послуги з благоустрою території	Збільшення задоволеності населення проживанням у своєму населеному пункті; покращення благоустрою та санітарного стану вулиць, парків, довкілля.
Природне середовище	
Вирішення екологічних проблем	Збільшення задоволеності екологічною ситуацією; збільшення задоволеності населення екологічним станом земельних ресурсів; збільшення задоволеності населення екологічним станом водних ресурсів; збільшення задоволеності населення екологічним станом атмосферного повітря; збільшення задоволеності населення екологічною ситуацією у своєму місті / селі.
Послуги зі збирання, вивезення, утилізації та переробки відходів	Збільшення задоволеності населення екологічною ситуацією у своєму місті / селі.

Економічне середовище	
Створення умов для розширення ринку сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства	Збільшення рівня споживання продуктів харчування; поліпшення якості харчування; зростання тривалості здорового життя.
Створення сприятливих умов для ведення малого та середнього бізнесу	Підвищення рівня розвитку підприємництва і можливостей у бізнесі; зростання грошових доходів домогосподарств; збільшення задоволеності населення фінансовим станом домогосподарств.
Суспільно-політичне середовище	
Розвиток громадянського суспільства	Розвиток організацій громадянського суспільства; зростання можливостей участі в політичному житті.

Джерело: розроблено автором.

На основі даного дослідження, ми переконуємось в тому, що активізація соціального підприємництва необхідна:

• для забезпечення високої якості життя населення;

• для забезпечення постійного доступу до основних послуг, необхідних для розвитку людського потенціалу та задоволення основних потреб;

• для сприяння соціальній рівності.

Висновки. У сучасних умовах змінюються підходи до розвитку економіки та соціальної сфери: на перший план висувається орієнтація на поліпшення життя населення – його рівня і якості. У ролі інструменту, здатного призвести до глобального підвищення якості життя, починає розглядатися соціальне підприємництво.

Таким чином, діяльність соціальних підприємств спрямована на досягнення високих стандартів якості життя і матеріального добробуту населення шляхом вирішення соціальних проблем суспільства, та відбивається через індикатори якості життя.

Необхідність розвитку соціального підприємництва в Україні є безсумнівною, як важливого вектору руху українського суспільства до гуманізації та формування справжніх моральних цінностей, соціально-економічного розвитку загалом.

Література.

1. Вимірювання якості життя в Україні: аналітична доповідь / Е.М. Лібанова, О.М. Гладун, Л.С. Лісогор та ін. – Київ: Ін-т демографії та соц. досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. – 50 с.

2. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: монографія / А. М. Колот. – К.: КНЕУ. – 2003. – 230 с.

3. Черкасов А.В. Управління якістю життя населення: монографія / А.В. Черкасов; Полтав. держ. аграр. акад. – Полтава: ПДАА, 2012. – 310 с.

4. Грішнова О.А. Соціальні інновації у трудових відносинах: сутність, види, проблеми реалізації в Україні / О.А. Грішнова, Г.Ю. Міщук // Демографія і соціальна економіка. – 2013. – № 2 (20). – С. 167-178.

5. Карий О.І. Комплексний розвиток міст: теорія та методологія стратегічного планування: [монографія] / О.І. Карий. – Львів: Видавництво Львівська політехніка, 2011. – 308 с.

6. Онікієнко В.В. Зайнятість та якість життя населення / В.В. Онікієнко // Український соціум: соціологічні дослідження та моніторинг соціальної політики. – 2002. – № 1. – С. 111–121.

7. Koponen D. Conceptual framework for quality of life management: social entrepreneurship [Електронний ресурс] / D. Koponen // Economics and management. – Kaunas: KTU. – 2012. – №17 (4). – P. 1372-1377.

Режим доступу: http://www.ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/view/3002/2079

8. Sajeva S. The relationship between social entrepreneurship and subjective well-being [Електронний ресурс] / S. Sajeva, E. Rybakovas // Proceeding of EBRF. – 2011. Режим доступу: http://www.ebrf.fi/_file/43900/EBRF11_1025.pdf

9. Айвазян С.А. Межстрановый анализ интегральных категорий качества жизни населения (эконометрический подход) / С.А. Айвазян. – М., ЦЭМИ РАН, 2001. – 65 с.

10. Мельниченко О.А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: [монографія] / О.А. Мельниченко. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2008. – 232 с.

11. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність у контексті подолання системної кризи в Україні / О.А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 1 (15). – С. 39 – 46.

12. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А.М. Колот та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Наук. парк, Ін-т соц.-труд. відносин. - К.: КНЕУ, 2012. – 501 с.

13. Грішнова О.А. Соціальний капітал у системі економічних ресурсів / О.А. Грішнова, І.Ю. Кочума // Соціоекономіка: зб. наук. пр. – НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк. – 2009. – С. 38–49.

14. Social entrepreneurship education resource handbook [Електронний ресурс] / Ashoka. –2011. – Режим доступу: http://ashokau.org/wp-content/uploads/2011/04/AshokaU_Handbook_Preview.pdf.

15. The Schwab Foundation for Social Entrepreneurship [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.schwabfound.org/entrepreneurs

16. Mair J. Organizing for society: a typology of social entreprneuring / J. Mair, J. Battilana, J. Cardenas // Journal of Business Ethics. - 2012. – № 111. - P. 353-373.

17. Social economy and social entrepreneurship - Social Europe guide - Volume 4 [Електронний ресурс] / European Commission. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. – Pp. 108. Режим доступу:
http://www.socialinnovationpark.com/wpcontent/uploads/guides/DGEMPL_Social_Europe_Guide_Vol.4_EN_Accessible.pdf

18. Каталог соціальних проектів-2015 [Електронний ресурс] / Найкращі соціальні проекти. – Режим доступу: http://forum.o2.ua/ua/projects

References

1. Vymiryuvannya yakosti zhyttya v Ukrayini: analitychna dopovid' / E.M. Libanova, O.M. Hladun, L.S. Lisohor ta in. – Kyiv: In-t demohrafiyi ta sots. doslidzhen' imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrayiny, 2013. – 50 s. [in Ukrainian]

2. Kolot A.M. Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriya i praktyka rehulyuvannya: monohrafiya / A.M. Kolot. – K.: KNEU. – 2003. – 230 s. [in Ukrainian]

3. Cherkasov A.V. Upravlinnya yakistyu zhyttya naselennya: monohrafiya / A.V. Cherkasov; Poltav. derzh. ahrar. akad. – Poltava: PDAA, 2012. – 310 s. [in Ukrainian]

4. Grishnova O.A. Sotsial'ni innovatsiyi u trudovykh vidnosynakh: sutnist', vydy, problemy realizatsiyi v Ukrayini / O.A. Grishnova, H.Yu. Mishchuk // Demohrafiya i sotsial'na ekonomika. – 2013. – № 2 (20). – S. 167-178. [in Ukrainian]

5. Karyy O.I. Kompleksnyy rozvytok mist: teoriya ta metodolohiya stratehichnoho planuvannya: [monohrafiya] / O.I. Karyy. – L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'ka politekhnika, 2011. – 308 s. [in Ukrainian]

6. Onikiyenko V.V. Zaynyatist' ta yakist' zhyttya naselennya / V.V. Onikiyenko // Ukrayins'kyy sotsium: sotsiolohichni doslidzhennya ta monitorynh sotsial'noyi polityky. – 2002. – № 1. – S. 111–121. [in Ukrainian]

7. Koponen D., 2012. Conceptual framework for quality of life management: social entrepreneurship. Economics and management, [e-journal] 17 (4) pp. 1372-1377. Available through: <http://www.ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/view/3002/2079>

8. Sajeva, S. & Rybakovas, E., 2011 The relationship between social entrepreneurship and subjective well-being. Proceeding of EBRF, [e-journal]. Available through: <http://www.ebrf.fi/_file/43900/EBRF11_1025.pdf>

9. Ayvazyan S.A. Mezhstranovuy analyz yntehral'nukh katehoryy kachestva zhyzny naselenyya

(эkonometrycheskyy podkhod) / S.A. Ayvazyan. – M., TsEMY RAN, 2001. – 65 s.

10.Mel'nychenko O.A. Pidvyshchennya rivnya ta yakosti zhyttya naselennya: mekhanizm derzhavnoho rehulyuvannya: [monohrafiya] / O. A. Mel'nychenko. – Kh.: Vyd-vo KharRI NADU “Mahistr”, 2008. – 232 s.

11.Grishnova O.A. Sotsial'na vidpovidal'nist' u konteksti podolannya systemnoyi kryzy v Ukrayini / O.A. Grishnova // Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika, 2011, № 1 (15). – S. 39 – 46. [in Ukrainian]

12.Sotsial'na vidpovidal'nist': teoriya i praktyka rozvytku: monohrafiya / [A.M. Kolot ta in.]; za nauk. red. d-ra ekon. nauk, prof. A.M. Kolota; Derzh. vyshch. navch. zakl. "Kyyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Het'mana", Nauk. park, In-t sots.-trud. vidnosyn. - K.: KNEU, 2012. - 501 s. [in Ukrainian]

13.Grishnova O.A. Sotsial'nyy kapital u systemi ekonomichnykh resursiv / O.A. Grishnova, I.Yu. Kochuma // Sotsioekonomika: zb. nauk. pr. – NAN Ukrayiny, In-t ekonomiky promyslovosti. – Donets'k. – 2009. – S. 38–49. [in Ukrainian]

14.Ashoka, 2011. Social entrepreneurship education resource handbook [pdf] Available at: <http://ashokau.org/wp-content/uploads/2011/04/AshokaU_Handbook_Preview.pdf.>

15.Schwab Foundation for Social Entrepreneurship, 2015. Social entrepreneurs. [online] Available at: <http://www.schwabfound.org/entrepreneurs>

16.Mair, J., Battilana, J. & Cardenas, J., 2012. Organizing for society: a typology of social entreprneuring. Journal of Business Ethics, 111, pp. 353-373.

17.European Commission, 2013. Social economy and social entrepreneurship - Social Europe guide - Volume 4 [pdf] Available at: <http://www.socialinnovationpark.com/wpcontent/uploads/guides/DGEMPL_Social_Europe_Guide_Vol.4_EN_Accessible.pdf>

18.Kataloh sotsial'nykh proektiv-2015 [Elektronnyy resurs] / Naykrashchi sotsial'ni proekty. – Rezhym doustupu: http://forum.o2.ua/ua/projects [in Ukrainian]

Мария Наумова, аспірант
КНЭУ имени Вадима Гетьмана

СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО В СИСТЕМЕ ФАКТОРОВ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ

Обобщены основные подходы к определению категории «качество жизни» и системы факторов, которые влияют на качество жизни населения. Обоснована роль социального предпринимательства и его компонент в системе факторов повышения качества жизни.

Ключевые слова: *качество жизни, социальное предпринимательство, факторы влияния.*

Mariia Naumova, Ph.D student
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE SYSTEM OF FACTORS THAT INCREASE QUALITY OF LIFE

This research article describes that the rapid growth rate of global competition poses enterprises increasingly difficult task to respond and change management processes. Pressure acute the social problems developing new features of the traditional business that forming of its new form - social entrepreneurship.

Social enterprises plays a significant role in improving the quality of life . Because social entrepreneurship helps to attract new employees, increasing the employment rate of the able-bodied population. This, in turn, the population provides as essential source of income as wages.

Social entrepreneurs encourage social changes through empowerment of economic activity and its development, health, education, preservation of the environment. These areas of activity directly related to the factors of subjective well-being.

The analysis of foreign and domestic experience of social enterprises allowed to select the basic components of social entrepreneurship impact on the quality of life.

Thereby, the activity of social enterprises is aimed at achieving high standards of living and material welfare by solving the social problems, and is reflected through the indicators of the quality of life.

Keywords: *quality of life, social entrepreneurship, factors of influence.*

УДК 336.71.078.3
JEL *F36, F65, G21, G32, G33*

Стегнієнко М.О., аспірант
КНУ імені Тараса Шевченко

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «СИСТЕМНО ВАЖЛИВИЙ БАНК»: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

У статі досліджено підходи до визначення системно важливих банків, розглянуто основні критерії віднесення банківських установ до групи системно важливих. На основі узагальнення зарубіжної досвіду та вітчизняної практики поглиблено підходи та уточнено ознаки системно важливого банку.

Ключові слова: *банк, банківська холдингова компанія, банківська група, системно важливий банк.*

Постановка проблеми. Зростаюча взаємозалежність фінансової системи пояснюється присутністю великих фінансових інститутів, які спричиняють посилений вплив на економіку, сприяють поширенню системних ризиків через «ефект зараження» (contagion effect). Віднесення банківських установ до переліку системно важливих зумовлює потребу в поглибленні підходів та уточненні ознак на основі узагальнення зарубіжної досвіду та вітчизняної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, яка розглядається. Вагомий внесок у вивчення питань формулювання уніфікованої дефініції системно важливих банків зробили зарубіжні та вітчизняні дослідники такі, як Ф. Алєскеров, Я. Анвар, І. К. Андрієвська, В. Ахарія, І. В. Бєлова, Д. В. Григор'єв, А. Жуков, Р. Карковска, Лім Гн Кіан, Вей Ксіануа, Лінлін Жен, Н. П. Львов, Е. С. Малков, В. Міщенко, С. Науменкова, О. О. Нікітін, В. Новікова, Сан Ян Пак, Г. І. Пенікас, П. Прает, С. Пітер Роуз, Хі Су Рох, Дж. Ф. Сінкі – молодший, Юбін Чен, Ян Ші. Характерно, що починаючи з 2009 року розробкою дефініції «системно важливий банк» активно займаються міжнародні організації та національні регулятори Австралії, Бельгії, Бермудських островів, Гонконгу, Ізраїлю, Індії, Індонезії, Канади, Китаю, Країн-членів ЄС, Мальти, Саудівської Аравії, Нігерії, Оману, Пакистану, Республіки Білорусь, Російської Федерації, Сінгапуру, України та Філіппін. А регулювання глобальних системно важливих банків покладено на Базельський комітет із банківського нагляду, Раду з фінансової стабільності, Банк міжнародних розрахунків, Міжнародний валютний фонд та Групу великої двадцятки.

Віддаючи належне науковим розробкам вітчизняних та зарубіжних учених, слід зауважити, що не існує єдності серед дослідників у розумінні того, чим є системно